

Fedor Gál: Tiso sa mal radšej nechať popraviť nacistami

Karol Sudor, SME.SK

Tvrdí, že najväčšími chybami počas revolúcie 1989 boli naivita a dôverčivosť. Mečiar ho fascinoval, kým nepochopil jeho metódy práce. Zo Slovenska odišiel preto, lebo chcel. V súboji o post šéfa KDH drží palce Palkovi.

Aký je váš obľúbený vtip o židoch?

(smiech) Je ich množstvo, ale patríam medzi ľudí, ktorí ich dokonale zabúdajú. Teraz som si však na jeden spomenul: Jeden strašne chudobný žid má veľa detí, manželku, a prosí Boha, aby sa o neho postaral. Že keď sa postará, tak sa s ním rozdelí. Pánboh mu teda poskytol množstvo peňazí. Žid ich vzal, vyhodil ich do vzduchu a povedal: „Čo je tvoje, si zober“.

Narodili ste sa v koncentračnom tábore Terezín. Nepodlieha človek s takouto životnou stopou sebaľútosťi?

Neviem, či by som bol iný, keby som sa narodil trebárs v Kalifornii. Ale z toho, čo viem z literatúry, človek si v sebe nesie ranné traumy, či si to uvedomuje alebo nie. Môžem vás však veľmi úprimne uistiť, že pocitom sebaľútosťi som nikdy netrpel. Áno, boli aj chvíle, keď som mal pocit, že sa mi krivdí, dokonca dosť intenzívne. Napríklad, keď som odchádzal zo Slovenska. Videl a cítil som vtedy, že ma ľudia hrozne nemajú radi, ale to už prešlo.

V jednej internetovej diskusii som našiel výčitku, že židia v rozhovoroch pre médiá nikdy nezabudnú spomenúť, že nimi sú. Akoby to neustále potrebovali zdôrazňovať. Platí to?

Mal som kamoša Ďura Spitzera, ktorý už bohužiaľ nežije a ten napísal knižku „Nechcel som byť žid“. To vám povie deväťdesiatpäť zo sto židov. To, že mám pocit „vylúčenosti“, nepochádza zo mňa. To je z toho, že ma vylučovali, ukazovali na mňa, pokrikovali, že som mal blbý pocit z toho, že som žid. Pred vojnou bolo deväťdesiatpäť percent slovenských židov integrovaných a väčšinou aj asimilovaných. Takže také tie tradičné hlášky, že sme vyvolený národ, v modernom svete nefungujú. Ale keď už sme pri internetových fórach, tak si myslím, že sú zvláštnym úkazom. Čítam ich z profesionálnej zaujatosti a je tam strašne veľa blata a hulvátstva. Niekedy si hovorím, že pánboh zaplať, že tí ľudia majú aspoň nejakú možnosť ventilovať svoje vnútorné napätie a frustráciu. Je to vždy príjemnejšie, ako keby si ich uvoľňovali na svojich blížnych a v každodennom živote. Negatívne emócie sa aj tak obracajú proti tomu, kto ich nosí v srdci.

Trpí súčasná generácia židov pocitmi krivdy?

Keď sa spýtate, akí sú Slováci, tak vám poviem, že neviem, pretože priemerný Slovák neexistuje, nikdy som takého nestretol. Slováci sú strašne pestrý a rozmanitý národ, rovnako ako židia. Aj žid môže byť konzervatívce, ľavičiar, svetobežník, vlastenec, fanatický nacionalista... Ja vám neviem povedať, aká je súčasná generácia židov ako celok, len to, že v Izraeli je strašne veľa židov, ktorí žijú s pocitom uzavretosti a xenofóbie, pretože je to malá „zemička“ obklopená nepriateľským prostredím.

Množstvo amerických židov trpí pocitom výlučnosti, pretože vytvárajú veľmi silné lokálne spoločenstvá, fungujúce na princípe priateľstva, dôvery. Po revolúcii som nevedel, kto tu je žid a kto nie, pretože ich obce za komunizmu fakticky zanikli a začali sa budovať na zelenej lúke. Teraz, keď už viem o židovskej pospolitosti viac, tak vidím, že napríklad pražskú židovskú obec tvoria najmä starí ľudia, ktorí potrebujú mať pocit, že im niekto donesie obed, keď nemôžu chodiť, že existuje nejaký domov dôchodcov, alebo sú to ľudia, ktorí uzatvárajú priateľstvá, chodia na spoločné kultúrne akcie. Ale to je rovnaké, ako sa grupujú v Česku

Slováci, Srbi, alebo Ukrajinci.

V roku 2006 ste navštívili Terezín. Prečo sa človek vracia na miesto utrpenia?

Z Terezína si ako dieťa nepamätám vôbec nič. Hovoril som však s jednou pani, ktorá pochádza z rovnakej dediny ako naša rodina a bola v Terezíne s mojím bratom, ktorý si toho moc nepamätá, kým tá si pamätá všetko. Psychológia človeka je záhadná vec, niečo vytesní, niečo si ponechá. Napríklad mama tam odvtedy, čo sa z koncentráku vrátila, nešla už nikdy. Nikdy! Ja som tam bol prvýkrát v roku 1990, keď ma tam pozvali ako predstaviteľa VPN. Videl som dokumenty, kde bolo zapísané, akým transportom prišla mama s bratom a so mnou v bruchu. Systematickejšie som sa s tým začal zoznamovať až vtedy, keď sme vydali knihu o intelektuálnom živote v Terezíne. Ten tam bol veľmi čiperný, ľudia tam tajne robili prednášky z religionistiky, filozofie a podobne, učili deti maľovať, robilo sa tam divadlo. Zoznámil som sa s jednou pani, ktorá ako malé dievčatko emigrovala do Izraela a ona v sebe ten Terezín nosí ako celoživotnú tému. Ukázala mi, kde sme boli ubytovaní, rozprávala mi o tom, takže dnes viem dosť veľa.

Tiso sa mal radšej nechať popraviť nacistami

V súvislosti s touto skúsenosťou máte zrejme jasný postoj k vojnovému slovenskému štátu.

Teraz vám vyrobím niekoľko desiatok príspevkov do vášho internetového fóra. Samozrejme, že sa naň pozerám veľmi negatívne. Negatívne na štát ako inštitúciu. Pretože platil za svojich vyvezených židov do koncentrákov, pretože hlavný motív všetkých protižidovských tenzií boli hrabivosť, majetky a arizácie, pretože bol úzkym kolaborantom nacistickej ríše, kvôli Tisovi, Šaňovi Machovi, proste ľuďom, ktorí boli vtedy celebritami a hlavnými persónami. Pozerám naň negatívne a bodka. Ale to, ako pozerám na štát nie je to isté, ako pozerám na konkrétnych ľudí. Poznám príbehy mnohých ľudí, ktorí židom pomáhali. Mnohí za prachy, ale aj z altruizmu. Takých bolo tiež veľa. Štát a ľudia sú teda dve rôzne veci.

Zástancovia Tisa vravia, že inú možnosť nemal.

Ale čo je toto za blbosť? Ak bolo niečo dané človeku do vienka, tak to bola slobodná vôľa. Môže sa slobodne rozhodovať medzi dobrom a zlom. Že si ľudia volia zlo častejšie, ako by bolo zdravé, je druhá vec. Ale slobodnú vôľu má každý človek! Existujú ľudia, ktorých zodpovednosť je oveľa väčšia ako u radového občana. A to sú tí, ktorí manipulujú, ovplyvňujú a riadia životy iných! Tiso bol prezident a niesol obrovskú zodpovednosť! Bol to farár a niesol zodpovednosť aj pred Bohom a svojou cirkvou! Zlyhal v oboch týchto rovinách. Ako farár, katolík, aj ako prezident. Mal sa radšej nechať popraviť nacistami, ako by obetoval desiatky tisíc životov a istú smrť. Pretože ak o tom všetkom niekto vedel, bol to práve on!

Ako si vysvetľujete svojim spôsobom zhovievavý postoj cirkvi k nemu?

Pokiaľ viem, tak Vatikán sa od Tisa dištancoval a apeloval na neho už v priebehu deportácií. Dištancovať sa nevie len slovenská katolícka cirkev ako inštitúcia, ale zase - to je rovnaké, ako keď som hovoril o rozdiel medzi štátom a ľuďmi. Kresťanstvo na Slovensku, to sú aj Karol Moravčík, Anton Srholec a mnohí ďalší. To iba inštitúcia cirkvi sa nevie dištancovať ani od Sokola, od agentov ŠTB, od mnohých svojich omylov. Keď nad tým rozmýšľam v nejakom tom historickom kontexte, snažím sa nahovoriť sám sebe, že v tejto „schoptnosti“ zametať problémy pod koberec spočíva stabilita celej tej inštitúcie.

Robil som tak, aby to niečo prinieslo iným

V jednom článku ste napísali, že šťastie za vami chodilo epizodicky. Nie je trvalý pocit šťastia iba ilúziou?

Čím som starší, tým menej si myslím, že to je epizodická záležitosť. Keď som bol mladý a v strednom veku, skutočne sa mi zdalo, že šťastie prichádza v nečakaných chvíľach, keď sa človeku niečo podarí spraviť, keď

sa zamiluje, prežije krásnu noc, keď posedí so svojimi kamošmi v pozitívne a emóciami nabitej atmosfére. Čím som starší, tým viac zisťujem, že je to všetko inak. Že existuje aj niečo ako trvalý pocit šťastia, ale že je kruto zaplattený osobnou námahou a to, čo cítim v srdci a hlave, je tam vďaka tomuto úsiliu. A že to nepadá z neba.

Za socializmu ste boli aj vedeckým pracovníkom v slobodnom povolání. To sa ako podarilo?

Boli sme takí myslím dvaja. Peter Zajac mi hovoril, že som takzvaný anarchistický konzervatívce. Mám vrodenu averziu k inštitúciám a hierarchiám, a vždy som sníval o tom, ako nebyť ich vazalom. Podarilo sa mi to v roku 1987. Slobodné povolanie bola legálna pozícia aj za komunizmu, tak som o to na príslušnom národnom výbore požiadal a bolo. Na to obdobie spomínam rád, pretože prácu som mal, písal som, spolupracoval na mnohých výskumných témach, rodinu som tým uživil a bol som naozaj nezávislý.

Z čoho vyplýval odpor k vazalstvu voči inštitúciám?

Inštitúcie sú ideálne na to, aby človeka dokonale pripravili o tvorivosť. Hovoria vám totiž, kedy máte pracovať, pričom tvorivý človek vie najlepšie, kedy má robiť, či o polnoci alebo o tretej ráno. Hovoria vám aj to, čo máte robiť, ale opäť - tvorivý človek vie najlepšie, či a aký má talent, dispozície, chuť a motiváciu. Inštitúcia vás núti spolupracovať aj s ľuďmi, ktorí vám idú šialene na nervy a neviete s tým nič spraviť. Neustále vás núti vykazovať, na čom pracujete, pričom kreatívny človek má prácu ako primárnu motiváciu a papierové vykazovanie výkonov považuje za stratu času. Inštitúcie sú teda spôsob, ako človeku častokrát znechutiť robotu.

Ste sociológom aj prognostikom. Mnohí o takýchto profesiách tvrdia, že ide o ničnerobenie s nulovými, respektíve zbytočnými výsledkami.

To máte rovnaké ako s tými Slováckmi a židmi. Sú takí, ktorí za celý život nevyprodukovali nič užitočného, ale aj takí, ktorí spravili mnoho užitočných vecí. Platí tu to, čo aj v ostatných profesiách, že kto vie a chce, urobí dobré veci.

Ostane po vás v tejto sfére aj niečo trvalé, dôležité?

V sekulárnej spoločnosti, v ktorej ľudia stratili vieru v posmrtný život, panuje potreba byť nesmrteľným cez deti a dielo. Deti mám a pokiaľ ide o dielo, to je hrozne komplikované. To, čo ste vymysleli predvčerom, zajtra vytlačí nové poznanie. Ale dvakrát v živote som bol pri niečom, čo malo charakter nového vedeckého poznatku a vedeckej paradigmy. Prvýkrát to bolo, keď sme v partii s českými kamošmi, ktorých viedol Miloš Zeman, spracovali naozaj originálnu československú metodológiu prognózovania. Dnes je to už sranda, pretože sme sa pokúšali matematicky modelovať sociálny svet, o čom dnes viem, že je to absurdný nezmysel. Robili sme to desať rokov s plným nasadením s konkrétnymi výsledkami a neľutujem ani minútu napriek tomu, že sa to ukázalo ako slepá ulička. Slepé uličky sú v živote človeka dôležité. Ako by sme inak vedeli, kade netreba chodiť?

A druhýkrát to bolo kedy?

Keď sme s inou partiou pracovali na takzvanom problémovo orientovanom participatívnom prístupe.

Prosím?

To bola vízia, že prognózy by sa nemali robiť v uzavretých kabinetoch exkluzívnych vedcov, ale v spoločenskom dialógu expertov, politikov, laickej verejnosti. Túto tému som si ponechal dodnes, vyskúšal si to v praxi a myslím, že to nebolo márne. Toto teda po mne ostalo vo vzťahu k vede. Keď sa ma pánboh opýta, čo po mne ostalo okrem detí a týchto dvoch vedeckých paradigiem, tak mu poviem: „Kurnikšopa, spoluzakladal som Verejnosť proti násiliu, bol som jej predsedom, keď sme vyhrali voľby, založil som

nakladateľstvo, ktoré vydalo sto skvelých kníh, všeličo som napísal, možno jedno promile z toho prežije, proste som sa celý život snažil žiť spôsobom, kde mi najviac záležalo na tom, čo to prinesie tým druhým". Naozaj.

Nie je prognostika len tipovanie budúcnosti, zaobaľované do fráz a klišé?

Musím iba zopakovať - dobrý prognostik rovnako ako dobrý sociológ, psychológ, filozof, manažér a neviem kto, je proste dobrý. V jeho práci frázy, klišé a nezmysly nemajú čo robiť. A keď sa ma opýtate, kto je dobrým prognostikom na Slovensku dnes, tak som v pomykove. V Čechách by som si spomenul na dve mená.

Neuvedomil som si, že môžem na ľudí pôsobiť ako čert

Ako sa cíti tvár revolúcie 1989, keď dnes šéf jednej z vládnych strán Slota tvrdí, že ju riadili eštabáci?

Keď niečo také povie Slota, je to pre mňa asi taký výrok, ako keď Irwing povie, že nebol žiadny holokaust. Keď povie Fico, že si nevšimol november 1989, tak je to výrok toho istého rangu. To sú výroky nekompetentných ľudí, ktorí v čase, keď sa menila spoločnosť spôsobom, ktorý im umožnil, aby dnes zastávali svoje posty, sedeli pri televízii alebo sa klepali niekde v kúte, len aby preboha neboli na rane.

Vy sám ste sa vyjadrili, že ste tú revolúciu urobili amatérsky a s kopou fatálnych chýb.

Nič iné ako amatéri sme ani byť nemohli. Profesionálom sa človek stáva vzdelaním a skúsenosťami. Nikto z nás nemal ani jedno ani druhé, pokiaľ hovoríme o profesii politika. Mali sme však čisté srdcia a zdravý rozum.

Aká bola vaša najväčšia chyba?

Tých bolo nekonečno. Nebudem hovoriť za druhých, poviem za seba - tou chybou bola neuveriteľná dôverčivosť. Za nami prišiel človek, ktorý povedal, že chce pracovať a pracoval. Spomínam si napríklad na niekoľko takýchto „pracovníkov“, ktorí nám kradli dokumenty. A ďalej, nepochopili sme, že politika je aj o marketingu a medializácii. Prvý oblek som si kúpil až niekoľko mesiacov po novembri. Vlastne mi ho kúpila žena Ernesta Valka, ktorá pracovala v Priori, keď sme šli navštíviť Václava Havla.

Vôbec som si neuvedomoval, že na ľudí môžem pôsobiť ako čert a negatívne. Vôbec som si neuvedomil, že rétorika politika má byť pre voličov a nie pre uzavretý okruh ľudí, ktorí majú rovnaké záujmy, poznatky a vzdelanie. Hovoril som jazykom, ktorému mohol iba málokto rozumieť. Takto by som mohol pokračovať. Za najgigantickjšiu chybu však považujem to, že sa ľudia, ktorí niesli v prvých mesiacoch najväčšiu zodpovednosť, odmietli nechať zapísať na kandidátku do volieb. To bola neuveriteľná naivita, keď sme si mysleli, že revolúcia je za nami a z neznáma sa vyroja kompetentní a schopní ľudia, ktorí začnú robiť diplomaciu, exekutívu a zákonodarné rozhodnutia. Proste to bola blbosť. Blbosť a nezodpovednosť.

Keď už spomínate ten oblek, nikomu nenapadlo, že vo VPN potrebujete akéhosi imidžmejkra?

Pred prvými voľbami sme jedného takého angažovali, bol z USA. Nespomínam si na jeho meno, ale robil myslím aj kampaň pre Reagana. Ten „chlápek“ prišiel na Ventúrsku ulicu, kde sme sedeli a nechal si predvolať dvanásť ľudí, ktorých považoval za vedenie VPN. Nastúpilo dvanásť neoholených v texaskách a svetoch. On sa na nás pozrel a povedal: „Bežte sa oholiť, pokračovať budeme až potom“. Ani jeden z nás sa neholil, ani jeden jediný! Proste sme v sebe museli lámať istú mentalitu ľudí, naučených na svoj štýl. Boli sme ľudia, ktorí sa konfrontovali s mocou, ale nehľadali spôsob, ako pri nej byť. Niektorým sa to podarilo, ale mnohým z nás až potom, keď nás tá politika vyšupla von.

Mečiar má od Boha čosi, čo robí politika politikom

Keď sa u vás prvýkrát zjavil Mečiar, aký ste z neho mali pocit?

Moje prvé živé stretnutie s ním bolo fascinujúce. Naraz som videl človeka, ktorý mal vedomosti a neuveriteľné pracovné tempo. Vedel sa rýchlo rozhodovať, mal dar verbálneho prejavu a hovoril som si, že panebože, popri tej kope koktajúcich ľudí, ktorí kade tade nastupujú, je to úplná hviezda. Trvalo dlhé mesiace, kým sme pochopili jeho metódy práce, že on vlastne manipuluje s ľuďmi, vydiera ich, že zneužíva štátnu bezpečnosť komunistického režimu, aby posilňoval vlastnú pozíciu a podobne. A trvalo veľa rokov, než sme sa dozvedeli, odkiaľ boli tie jeho vedomosti o fungovaní Ministerstva vnútra tesne po novembri 1989.

Nevedeli ste to ani vtedy, keď ste ho zavolali späť potom, čo šiel prvýkrát „za medvedmi“?

Tento príbeh si pamätám veľmi presne. Predstavte si, že máte na Slovensku oficiálnu delegáciu prezidenta republiky, že sa chce stretnúť s našim premiérom a on zmizne! V tej chvíli predsa nenastal čas odvolávať ho, ale nájsť ho, aby si sadol s Václavom Havlom. Tak sme ho začali hľadať.

Kde bol?

Zašitý doma. To boli tak trápne chvíle, keď sme za ním prišli v daždi, zazvonili sme a ministra Holčíka so Zajacom, ktorý bol členom vedenia VPN, nechali stáť na daždi, pričom mňa pozvali ďalej ako jediného. Urážka ako hrom. Prídem tam, celá jeho rodina okolo mňa, vysvetľujem Mečiarovi, že tu je prezident a treba sa s ním stretnúť. Odpovedal, že má jedinú podmienku - aby Mikloško roztrhal abdikačný list, ktorý mu doručil. Znenie toho listu poznáte a je historické: „Ostal som sám so slovenským národom“. Celé toto bola jedna z posledných kvapiek. Nesmie sa zabudnúť, že potom začal úkon odvolávania Mečiara, ktorý bol aj koncom VPN, nás to zničilo. Mečiar bol totiž najobľúbenejší politik na Slovensku.

Myslíte, že by Mečiar z politiky nezmizol, keby ste ho neprosili, aby sa vrátil?

Mečiar nie je človek, ktorý z politiky odchádza, on len máva z televízie. Ved' vidíte, že je tam stále. Ošúchanejší, s nižšími preferenciami, ale stále. Mečiar má od Boha čosi, čo robí politika politikom - neuveriteľnú vôľu po moci.

Nemali ste v rokoch 1994-1998, keď tu Mečiar vyvádza so SNS a ZRS výčitky svedomia, že ste mu pomohli na scénu?

Nemám v úmysle vymazať fakt, že som bol vo vedení VPN, keď sa stal ministrom vnútra a premiérom, ale nedá sa vymazať ani to, že ja som bol prvý, kto navrhol jeho odvolanie z postu predsedu vlády a že som si ten konflikt odniesol od A po Z. Opakujem - ľudia ponovembrovej éry si boli navzájom neznámi a spoznávali sme sa až v akcii.

Ako sa cíti ikona revolúcie, keď musí doslova utiecť z republiky?

Slovo utiecť by som dal do úvodzoviek, lebo - a verte mi - keby som nechcel odísť, tak neodídem. November 1989 dal všetkým ľuďom možnosť slobodne kráčať vlastnou cestou. Keby som nechcel odísť do Prahy, tak to neurobím. Keby som mal pocit, že som tým, ktorý má spasiť Slovensko, tak tu ostanem, ale ja som ten pocit nemal! Chcel som sa vrátiť do akademického života, ale na Slovensku to bolo strašne komplikované, rovnako bolo komplikované žiť tu svoju rodinu. V Prahe ma prijali priateľsky a s otvoreným náručím. Robil som v oblasti, v ktorej som chcel, začal som žiť spôsobom, ktorý sa mi páčil, proste som sa slobodne rozhodol, že zmením miesto bydliska. Vtedy tu bol spoločný štát, tak som prešiel z jedného miesta republiky na iné. ČSFR sa rozpadla až potom a spôsobom, ktorý som dodnes neuznal za legitímny a rozumný.

Nájdu sa dnes ešte ľudia, ktorí vám otrieskavajú o hlavu to, čo kedysi pri odchode do Prahy?

Dnes sa ma kamaráti pýtajú, kedy sa vrátim. A ja im hovorím, že sa nevrátim, lebo sa vraciam, len keď mám

chuť. A tí, čo ma vtedy nenávideli? Dnes je to naopak - nedávno som sa vrátil z cesty, počas ktorej sme sa s kamarátom flákali po východnom Slovensku a žasol som, ako je možné, že si ma pamätala pani z novinového stánku, čašník v krčme... Reagovali na mňa priateľsky. Na to je jednoduché vysvetlenie - na Slovensku nie som už dlho, nekalím tam vodu, nikomu nezavádziam, nekonkurujem. A nejaká tá ikona je predsa len dobrá vec.

Kdesi ste napísali, že spoločný štát sa rozpadol kvôli partikulárnym politickým záujmom a že by ste vtedy radšej pripustili menej demokracie a viac slobody. Nie je to nezmysel? Ak uberiem demokraciu, neuberiem aj slobodu?

Nie. Sloboda mizne v celosvetovom kontexte aj v tých najdemokratickejších režimoch. Mizne napríklad v konfrontácii s ohrozením terorizmom a organizovaným zločinom. Ľudia proste dobrovoľne platia kúskom svojej slobody za kúsok väčšej bezpečnosti. Demokracia je istý typ politického usporiadania spoločnosti, v ktorej rozhoduje väčšina. Tá by to mala robiť s prihliadnutím na záujmy menšiny. Robí to však vždy a všade? Demokraticky sa môžu k moci dostať aj ľudia ako Slota, Mečiar, Fico, ale aj Hitler a Miloševič. Keby Miloševič nebol v base a neumrel tam, neviem, či by náhodou jeho strana nevyhrala slobodné a demokratické voľby v Srbsku. Demokracia môže byť aj peknou cestou do pekiel: Ľudia majú sklón demokraticky sa pripravovať o slobodu najmä vtedy, keď majú pocit, že im chýba čosi na tanieri alebo v peňaženke. Hľadajú vinníkov a vodcov so silnou rukou.

Napriek peniazom som stále ten istý Fedor Gál

Stáli ste pri zrode televízie Nova a predaj podielu v nej vás finančne zabezpečil. Bývalého šéfa televízie Železného, ale i vás a ďalších akcionárov vyšetrojú v súvislosti s okradnutím štátu o desiatky miliónov korún na daniach. Ako to je?

(smiech) Realita je taká, že sme predali akcie. A príjmy z predaja akcií po stanovenom moratóriu nie sú zdaňované. Celá kauza vznikla v čase, keď bol Železný politickým problémom. A nielen to, bol to aj problém konfliktu medzi Železným a jednou z najsilnejších osobností obchodného a mediálneho sveta.

Jeho meno?

Lauder a CME. Železný sa s nimi dostal do čelného stretu, ale pravda je aj taká, že médiá sú silným hráčom a on z Novy vybudoval najvplyvnejšie médium v Česku.

Prečo ste sa potom dostali do podozrenia vy a ďalší?

Pretože sme boli spoluzakladateľmi inštitúcie, vlastniacej licenciu na vysielanie, boli sme spolujemiteľmi kľúčového majetku tej spoločnosti a boli sme podielníci spoločnosti, ktorá Novu prevádzkovala.

Tvrdíte teda, že iba doplácate na to, že Železný mal konflikty s inými?

Ja neviem, či doplácam. Keby som pri tom vydržal dodnes, mám násobok toho, čo som získal vtedy. Ja som proste chcel z toho vypadnúť, lebo mi neboli príjemné tie cirkusy okolo. Za druhé - vstúpiť do biznisu, v ktorom sa jedná o veľké prachy, je ako ísť do džungle. Nemyslím to pejoratívne, veď aj v nej platia pravidlá, ale je to drsné. Tým predajom akcií sa nič podstatné na mojom charaktere nezmenilo, stále som ten istý Fedor Gál, akurát sa mám po materiálnej stránke lepšie.

Urobili vás tie peniaze šťastnejším?

Neurobili. Keby ste chceli uhádnuť, v ktorej kultúre alebo civilizácii je najväčší počet šťastných ľudí, zistíte, že je to medzi budhistami, ktorí nemajú nič, ale ktorých životný štýl a spiritualita vedú k tomu, že hmotné veci šťastie nevytvárajú. V našej civilizačnom a kultúrnom kontexte je zabezpečená existencia predpokla-

dom toho, že nebudete frustrovaný, nervózný, nebudete mať žalúdočné vredy, môžete dať vyštudovať deti, bývať podľa vlastných predstáv a udržiavať si istý životný štandard, ktorý sa považuje za normu. Dosahovanie tejto normy však so šťastím naozaj nemá nič spoločné.

Máte vydavateľstvo, ktoré vydáva aj knihy, u ktorých je garancia, že nebudú ziskové. Prečo?

Ak vám život dáva satisfakciu, pocit, že žijete kvalitne a robíte to, čo chcete robiť, tak je to strašne veľa. Tento spôsob existencie vám však musí umožniť dôstojný život. To znamená, že netrpím núdzou, viem sa postarať o rodinu, môžem si dožiť voľný čas podľa svojich predstáv. Ďakujem osudu, že môžem vydávať knihy kvôli ich kvalite a nie kvôli profitu. Bodka.

V chudobe nemôže existovať dôstojný život?

Môže. Napríklad v Indii. Tam som to videl na vlastné oči. U nás nie. Ale pozor - chudoba je opäť ako s tým Slovákom a židom - to je proste strašne subjektívna vec. Keď som sa prvýkrát dostal k prachom, hovoril som s jedným svojim kamarátom, ktorý sa ma spýtal: „Cítiš sa byť bohatý?“ A ja, že samozrejme. Odpovedal: „Keď sa cítiš byť bohatý, tak si“. Poznám ľudí, ktorí majú nepatrný zlomok z toho čo ja a cítia sa bohatými, pričom vôbec nehovorím o bohatstve duchovnom. A poznám aj takých, ktorí majú oveľa viac ako ja a hrabú, pretože sa im stále zdá, že nemajú dosť. To nie je o tom, koľko máte na konte, ale o vnútornom usporiadaní človeka.

Najmenej chýb robia tí, čo nič nerobia

Antiamerikanizmus považujete za mimoriadne tupú ideológiu.

Však taká aj je. V Amerike som bol a môžem vám povedať, že takú neuveriteľnú pestrosť charakterov, národností, etník, náboženstiev a farieb už nikdy neuvidím. Keby si Američania nectili potrebu zasahovať v krízových chvíľach aj mimo svojho územia, čo myslíte - ako a kedy by skončila druhá svetová vojna? Ako a kedy by padla železná opona? Ako by to dnes vyzeralo so Sovietskym zväzom? Kedy by sa rozsypal?

S tým nepolemizujem, ale kritici USA vytýkajú selektívny výber terčov. Prečo Afganistan s Irakom áno a Irán, Severná Kórea či Saudská Arábia nie?

Pozrite - policajtom môžete byť na Malostranskom námestí, ale nie v celej Prahe. Keby si Amerika neurčovala svoje zahraničnopolitické priority, tak neexistuje, rozsype sa ako domček z karát. Nemôže sa angažovať všade.

Otázkou je, či si tie priority neurčuje podľa príliš zvláštnych kritérií.

Tak ako sa určujú priority vo všetkých demokratických krajinách, existujú mohutné štáby ľudí, ktoré pracujú na analýzach medzinárodnej situácie a určujú priority. Prvú selekciu robia poradcovia a intelektuálne štáby. Druhou selekciou sú politické grémiá, a treťou ľudia, ktorí sedia na vrchole. Áno, je možné povedať, že stratégia vojny v Iraku bola chybná. Rovnako je možné povedať, že tí, ktorí prijímali posledné rozhodnutia, si zle prečítali odporúčania svojich štábov, poradcov a analytikov. Ale súčasne treba celkom jednoznačne povedať aj to, že najmenej chýb v čomkoľvek robia tí, ktorí sa nerozhodujú, nekonajú, nevstupujú do akcie, alebo tí, ktorí sa obmedzujú iba na kritiku toho, čo urobili iní.

Prisahám, že si dávam pozor na to, aby som nešíril zlobu

13. októbra 2006 ste v MF PLUS kritizovali pánov Kotrbu z Britských listov a Patočku z Literárnych novín za to, že sú ideologicky militantní. Vy prispievate do časopisu .týždeň, ktorého redakcia je tiež solídne ideologicky jednostranná. Tam vám to neprekáža?

Treba rozlišovať dve veci - najväčším rizikom pre našu spoločnosť sú ľudia, ktorí nemajú žiadne hodnoty. Slovo tolerancia je iba úkrytom pred ľahostajnosťou a zbabelosťou. Mať svoje hodnoty a vyznávať ich verejne považujem za pozitívum. Ľudia z .týždňa ako Fero Šebej, Pišta Hríb a ďalší majú svoje hodnoty a verejne ich vyznávajú.

To robia aj Kotrba s Patočkom, akurát ich hodnoty sú iné.

Svoje hodnoty však môžem vyznávať rôznymi spôsobmi. Jedným z nich je šírenie negatívnych emócií. Zastávať si svoje hodnoty môžem aj tak, že ja som konzervatívec a všetci ostatní sú hajzli, kriminálnici, korupčníci a svine. Takto sa potom stávam šíriteľom negatívnych emócií, ktoré sa šíria ako epidémia. Typickým príkladom je Mečiar. Ja vám prisahám, že si dávam strašný pozor, aby som nebol ten, kto šíri nenávisť, zlobu, závisť a nevraživosť. Mimochodom - Patočka je môj kamarát! Tie Literárne noviny som pomáhal zachraňovať napriek tomu, že s nimi vnútorne nesúhlasím. Pomáhal som im z totálnej bryndy! A nie raz. Práve preto, lebo si myslím, že musia existovať aj iné noviny, ako je .týždeň. Ale prečítajte si ich texty! V nich je vyslovená nenávisť! Patočka o ODS nenapíše inak, ako že je to strana korupčná už zo svojej podstaty. Čo to je za nezmysel? To je, akoby tvrdil, že Slováci sú zo svojej podstaty korupční, že židia sú zo svojej podstaty úžerníci a cigáni „nefachčenkovia”. To sú proste hrozné generalizácie, ktorých sa tí dvaja novinári dopúšťajú. Keby sa tie ich negatívne emócie šírili v krčme medzi štyrmi kamošmi, je to iné, ako keď sa to deje z úst novinára.

Palko musí zmodernizovať agendu KDH

Schylľuje sa k voľbe predsedu KDH. Komu držíte palce?

Palkovi. Pretože ho poznám, pretože si ho vážim, aj preto, že svoje hodnoty neukrýva, že je veľmi priamočiary. Je to proste čestný chlap. Súčasne však musím povedať, že s ním mnohých veciach, ktoré vytvárajú agendu KDH, nesúhlasím. Misiou Vladimíra Palka je modernizovať agendu KDH.

Čo treba zmodernizovať?

Množstvo vecí, v ktorých v KDH stále panujú predsudky. Predsudky ku genetickým výskumom, k vojnovému slovenskému štátu, k východu a Rusku, k registrovaným partnerstvám a podobne.

Myslíte, že práve Palko zmení svoj názor na genetické výskumy či registrované partnerstvá?

Neviem, čoho bude schopný a najmä neviem, či sa mu podarí stať sa predsedom. Len si myslím, že Palko je na špičkovú politiku relatívne mladý človek a že bude mať okolo seba ľudí, ktorí mu povedia, že tadeto cesta nevedie.

Píšete články aj na svoj blog. Čo vám to dáva?

Sú veci, ktoré do môjho života prišli veľmi neskoro. Bol som už zrelým mužom, keď sa objavili počítače, bolo pre mňa problémom naučiť sa s nimi robiť. Bol som prezretým mužom, keď som začal pracovať s internetom. Chcel som si to všetko vyskúšať a keďže ma celý život bavilo písanie, blog ukája túto moju potrebu a nemusia sa kvôli nemu „kácet lesy”. Robím to z domu, rýchlo, ekologicky a môžem písať, čo mi slina na jazyk prinesie. Proste ma to baví.

Zdroj:

SME.SK

<http://www.sme.sk/c/3320116/Fedor-Gal-Tiso-sa-mal-radsej-nechat-popravit-nacistami.html>